

Arkkitehtuuritoimisto Seppo Valjus Oy voitti Oulun Toppilansaaren korttelin 4 kutsukilpailun

(AU 2/2004)

Oulun kaupungin kanssa tehdyn laatusopimuksen perusteella YH-Suomi osuuskunta ja Walo-Asunnot Oy järjestivät yhdessä Oulun Toppilansaaren korttelin 4 tontteja 3-5 koskevan asuinrakennusten suunnittelukilpailun SAFAn kilpailusääntöjen mukaisena kutsukilpailuna. Laatusopimuksessa edellytettiin taiteilijan kytkemistä kilpailuun kutsuttavien arkkitehtien kumppaniksi.

Tarkoituksena oli löytää kohteelle ympäristöön sopiva, arkkitehtonisesti korkeatasoinen ja toteuttamiskelpoinen ratkaisu. Kohteen asuntotuotannon tuli olla mahdollisimman monipuolista ja se oli voitava toteuttaa Valtion asuntorahaston laatu- ja kustannuspuitteissa. Ehdotusten oli oltava asemakaavan mukaisia. Taiteellisen yhteistyön tuli olla luonteva mutta näkyvä osa rakennusten tai rakenteiden suunnittelua. Sen tuli liittyä rakennuksen arkkitehtoniseen perusilmeeseen, julkisivuihin, yksityiskohtiin, pihatilaan tai etuistutusvyöhykkeeseen.

Kilpailuun kutsuttiin Arkkitehtitoimisto Harju Oy, taiteilija Veikko Törmänen, Arkkitehtitoimisto Uki Arkkitehdit Oy, taiteilijat Lauri Rankka ja/tai Jaakko Pernu ja Arkkitehtuuritoimisto Seppo Valjus Oy, kuvanveistäjä Riitta Helevä.

Toppilansalmen alueella on omaleimainen merellinen luonne, jossa yhdistyvät vankka historiallinen tausta, luonnonläheisyys ja keskustan palvelujen tavoitettavuus. Pitkään jatkunut satama- ja teollinen toiminta on väistymässä Toppilansalmen alueelta, mikä antaa erinomaiset lähtökohdat rakentaa Toppilansaareen uusi asuinalue maisemallisesti arvokkaaseen Oulujoen suistoon.

Alue on suunniteltu kerrostalopainotteiseksi asuinalueeksi lähipalveluineen ja puistoineen noin 2800 asukkaalle. Alue rajautuu pohjoisessa Toppilansalmeen, lännessä mereen ja etelässä Holstinsalmen laajaan virkistysalueeseen. Alueen toteutus on käynnistynyt keväällä 2003 ja etenee vaiheittain vuosikymmenen loppuun saakka.

Alueen 4-kerroksinen kerrostalorivistö, joka sijoittuu saaren historiassa muodostuneen satamatoiminnan ja huvilasutuksen väliseen rajakohtaan, muodostaa asuinalueen kaupunkirakenteellista selkärunkaa. Kilpailualueella on asemakaavan mukaisesti asuinrakennusoikeutta 4330m². Annettu asuntotyypin ohjeellinen koko vaihteli välillä 1 h+tk+s 40,0m²-3 h+k+s 73,0m²

Asuinkerrostalokorttelin suunnitteleminen Toppilansaaren kaupunkikuvallisesti merkittävälle paikalle on ollut haastava. Kilpailun tasoa voidaan pitää kohtalaisen hyvänä kilpailuohjelman puitteet silmällä pitäen. Mikään ehdotuksista ei täytä kaikkia asetettuja vaatimuksia eikä sovellu sellaisenaan toteutettavaksi. Ehdotukset valottivat, niiden pienestä määrästä huolimatta, monipuolisesti suunnittelun problematiikkaa ja tuottivat kehityskelpoisia ideoita.

ARA-pienasuntoihin painottuva asuntosuunnittelu jättää vain vähän liikkumatilaa innovatiiviselle ratkaisuille. Asuinkerrostalot Pitkänmöljätien varrella on suunniteltu joko sivukäytävä- tai keskikäytäväratkaisuna. Molemmat lähestymistavat tuottivat sinänsä toimivia ja kehityskelpoisia pohjaratkaisuja kuitenkin sillä erotuksella, että sivukäytäväratkaisussa näkymien hyödyntäminen asunnoista Toppilansalmelle jäi luonnollisesti vähäiseksi. Toisaalta asunnot avautuvat "oikeaan" ilmaasuuntaan, mitä palkintolautakunta piti kuitenkin tärkeämpänä. Pistetalo oli ratkaistu joko viisi- tai kuusiasuntoisena lamellina. Liian suurta asuntojen määrää pidettiin asumisviihtyisyyden kannalta vähemmän onnistuneena. Vaikka korttelipiha muodostavat oleellisen osan korttelikokonaisuutta, ehdotuksissa niiden suunnittelu on jäänyt hyvin tavanomaiselle tasolle.

Ehdotuksissa kerrostalot muodostavat Toppilansaaren sisääntuloportin. Onnistuneempaan ratkaisuna pidettiin rauhallista, selkeästi jäsenettyä seinämää (Maa, vesi, ilma) kuin ylipitkää ja massiivista (Alpo) tai liiallisesti strukturoitua rakennusmassaa (Albatrossi). Viisikerroksinen pistetalo on kehitelty kaikissa ehdotuksissa omaksi aiheeksi. Parhaiten on onnistuttu ehdotuksessa, jossa pistetalon aiheet on johdettu kerrostalojen arkkitehtuurista.

Kilpailun ratkaisu

Arvostelulautakunta valitsi kutsukilpailun parhaaksi ehdotuksen "Maa, vesi, ilma". Ehdotuksessa oli parhaiten onnistuttu vastaamaan vaativan rakennuspaikan asettamiin haasteisiin. Palkintolautakunta suosittelee, että rakennuttajat valitsevat voittaneen ehdotuksen tekijät tonttien suunnittelijaksi.

Ehdotuksesta "Maa, vesi, ilma" totesi arvostelulautakunta mm. seuraavaa: Rennon ja raikkaan oloinen, vakuuttavasti paikan luonnetta kuvaava ehdotus. Korttelista on kehitelty yksinkertaisin arkkitehtonisin keinoin ja taiteellista panostusta määrätietoisesti käyttäen komea ja omaleimainen kokonaisuus. Ehdotus on toiminnallisilta ratkaisuiltaan hallittu ja syntyvä asuinmiljöö onnistunut.

Ehdotus vastaa hyvin kaupunkikuvallisiin haasteisiin. Alueen pääkatua selkeästi rajaavat kerrostalot toimivat sekä Toppilansaaren sisääntuloporttina että asuntoalueen kerrostalorintaman osana. Taideaihe lamellitalojen välissä on hyvä ajatus, mutta siitä ei saisi muodostua yhtenäistä seinää kerrostalojen kanssa. Pistetalon kaupunkikuvallinen erityisasema on hyvin huomioitu ja sen suhde kerrostalorintamaan on onnistunutta. Kadunpuoleiseen suurpiirteisyyteen on vastattu korttelipihojen puolella rakennusmassojen intiimillä jäsentelyllä.

Arkkitehtoninen yleisote on komea ja paikkaan sitoutunut. Kerrostalojen kadunpuoleisten julkisivujen jäsentely ja aukotus laajoine lasipintoineen on oikeansuuntaista. Erityisen ansiokasta on katu- ja pihajulkisivujen luonne-eron johdonmukainen kehittäminen. Veistoksellinen pistetalo sopii sinänsä hyvin kokonaisuuteen, mutta rohkeammalla materiaalivalinnalla saataisiin myös "henkistä" yhteyttä Hannalan huvilaan, jonka kaupunkikuvallinen rooli on jäänyt ehdotuksessa sivuun.

Ehdotukseen sisältynyt taiteellinen panos oli korkeatasoinen ja pitkälti mietitty. Ehdotuksesta henkii hyvä yhteistyö suunnitelman tehneen arkkitehdin/arkkitehtien kanssa, sillä taideteos on onnistuneesti yhdistetty osaksi rakennuksia. Teoksessa käytetyt materiaalit yhdistyvät nekin alueen vanhaan historiaan, mutta ovat selkeästi uusia ja lopputuloksessakin niiden tulisi erottua selkeästi muusta rakennuspinnasta. Onnistuneessa toteutuksessa sekä rakennukset että taideteokset muodostavat yhtenäisen kokonaistaideteoksen, mikä ei-esittävydessään kestää myös hyvin aikaa.

Voittaneen ehdotuksen tekijäksi todettiin Arkkitehtuuritoimisto Seppo Valjus Oy / työryhmä arkkitehdit Safa Anna-Maija Anttila, Riku Patokoski, Laura Sorri, arkkitehti Safa Sampo Valjus sekä taiteilija, kuvanveistäjä Riitta Helevä.

Muiden ehdotusten tekijät: ehdotus "Alpo"; tekijät: UKI Arkkitehdit Oy / Kimmo Mansisto, Raija-Liisa Miesmaa, Nina Hokka ja Jouni Pekonen, taiteilija Lauri Rankka, avustajat Simo Nuojua ja Kimmo Turpeenniemi, sekä ehdotus "Albtrossi"; tekijä: Arkkitehtitoimisto Harju Oy / Pekka Harju, avustajat taiteilija Veikko Törmänen ja rakennusarkkitehti Aki Anttila. Muita ehdotuksia ei asetettu paremmuusjärjestykseen.

Palkintolautakuntaan kuuluivat puheenjohtajana tuotantojohtaja Martti Polvinen / YH-Suomi, sihteerinä projektipäällikkö Kaija Lepola/YH-Suomi, vpj. hallituksen puheenjohtaja Raimo Järvenpää / Walo-Asunnot Oy, rakennuttajakonsultti Taisto Järvelä / Walo-Asunnot Oy, Oulun kaupungin kaavoitusarkkitehti Kay Bierganns, Oulun taidemuseon johtaja Taina Myllyharju sekä kilpailijoiden nimeämänä jäsenenä arkkitehti Safa Kari Harmainen.